

Silêncio da Mulher

Títol original: *Silêncio da Mulher*

Direcció: Gabriel Mondlane

Producció: Moçambic, Espanya, 2008

Direcció de producció: Dalila Bene*

Fotografia: Jacinto Bai-bai

So: Micas Cumba

Música: Chico António

Direcció d'investigació: M. Cristina ÁlvarezDegregori*

Equip d'investigació: Dalila Bene, Francisco Lisboa i la col·laboració de M. Inés Palacios*

Durada: 45 minuts

* **medicmundi** Catalunya

El cinema com a eina

Ambientat a la província rural de Gaza, al sud-oest de Moçambic, el film narra la història de Marta, una dona jove que descobreix que és seropositiva quan es queda embarassada. Es tracta d'una història de ficció, però que recrea situacions i personatges reals, prenent la forma d'un *docudrama*, un documental dramatitzat. D'aquesta manera, el film planteja situacions provocatives amb l'objectiu de generar debat sobre temes relacionats amb l'accés de les dones als programes de prevenció i tractament del VIH/SIDA.

Silêncio da Mulher és el resultat d'una investigació etnogràfica sobre els factors socioculturals que impedeixen que les persones parlin obertament sobre el VIH/SIDA i és, de fet, una eina de comunicació que pot facilitar el debat en el marc de les comunitats on es dona aquesta problemàtica.

Per fer-ho, la pel·lícula fuig del tipus de missatges habituals quan es parla del VIH/SIDA. Aquests solen ser prescriptius i no tenen en compte els obstacles socioculturals que dificulten l'accés real a la salut. El film integra la realitat de les comunitats on es vol generar la reflexió i el debat, adaptant culturalment la història i utilitzant la llengua pròpia de la població.

En aquest sentit, el procés de creació del film és paradigmàtic. Hi van participar les antropòlogues i antropòlegs, que van dur a terme la investigació etnogràfica prèvia i a partir d'aquí va crear la història, el realitzador local Gabriel Mondlane, que va adaptar cinematogràficament el guió i va dirigir el film, i els actors i les actrius, membres de la comunitat i, per tant, no professionals, que van readaptar les escenes a la seva manera de fer. En aquest procés, però, cal tenir també en compte l'audiència, és a dir, els espectadors i espectadores que van assistir a la projecció de la pel·lícula i van participar en els debats i entre-

vistes posteriors. Les seves preguntes i intervencions van generar un debat que facilita la identificació de les barreres en l'accés als programes de salut, la proposta d'alternatives i la mobilització social.

La força del film resideix doncs en la interacció que s'estableix entre allò narrat i el públic que rep i interactua amb el missatge. Cal tenir en compte que, d'una banda, la narrativa visual i l'ús de la llengua materna faciliten la comprensió per part de les audiències rurals de tradició oral. A més, es crea un efecte mirall entre els espectadors i espectadores i els personatges i situacions de la pel·lícula, alhora que obtenen una posició privilegiada com a observadors i observadores, obrint l'espai per la reflexió i el debat i, per tant, pel canvi.

La construcció social de la desigualtat

Les desigualtats construïdes entre homes i dones determinen l'accés i el control dels recursos sanitaris, així com les desigualtats entre les pròpies dones. D'aquesta manera, l'edat, la posició social i l'estatus familiar, a més del gènere, afecten la capacitat de les dones per prendre decisions sobre el seu propi cos.

La situació social de les dones es troba fortament condicionada per l'estructura del nucli familiar. Les dones són en funció de la seva situació familiar: filles, nores, casades, vídues, mares, sogres... Com veiem en l'exemple de Marta, la protagonista, una dona jove es troba supeditada no només a la seva parella, sinó també a la família d'aquest.

Dins del conjunt d'elements clau en l'accés de les dones als serveis de salut, com els factors econòmics, la distància dels centres de salut, la interpretació de la malaltia i del risc, l'experiència amb el sistema de salut i altres ofertes tradicionals de cures o el nivell d'escolarització, també les relacions de gènere i l'estatus familiar i social són factors decisius.

En el context del film, com en molts d'altres de l'Àfrica subsahariana, la maternitat representa una important pressió externa i pròpia, ja que permet a la dona guanyar i consolidar l'estatus familiar i social, mentre que la capacitat de negociar sexe segur o mètodes anticonceptius o d'espaiament i control de la natalitat és molt limitada. Aquests dos fets estan relacionats amb les desigualtats de gènere, que augmenten la vulnerabilitat davant de la pandèmia de la SIDA i de les complicacions obstètriques en general.

La culpabilització de la dona com a vector de la malaltia, atès que en la majoria de casos és la primera d'assabentar-se del seu estat a causa dels controls prenatals, és un aspecte més de la feminització de la SIDA i esdevé una barrera per a l'accés a les cures de salut.

Per aquest motiu, el debat crític amb els actors socials, que és la proposta d'aquest film, és un eix vital per a la reflexió, la mobilització social i el coneixement, pilars de la lluita contra la SIDA.

Filmografia de Gabriel Mondlane

Pierres du Zimbabwe (1993); Pause de la vie (1994); Chicualacuala (1994); Arbre Sacré (1999); Festival d'août (2000); L'Histoire de Leonardo (2001); Celina (2001); Miranda (2001); L'Histoire de Thomas (2001); A Miner's Tale (2001); Graça No Positivo (2003); Voz Nocturna (2007); Silêncio da Mulher (2008).

